

ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО И ПРОЦЕСС

УДК 347.77 (477)

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Олесь ГОЦАНЮК,

аспірант кафедри цивільного права № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

SUMMARY

Current researches of particular qualities of exclusive rights to results of intellectual activity in the sphere of industrial property confirm necessity of detailed consideration of the properties of this object of civil rights. In this article author analyzed the juridical nature of the content of exclusive rights to industrial property objects, considering their exceptional and absolute character. The components of the content of exclusive property rights were researched. Author analyzed the rights of possession, use and disposal of the disembodied object, and determined their specificity and features. Particular attention was given to the ratio of competences of exclusive rights to industrial property and the content of property rights.

Key words: industrial property, property rights exclusive rights to industrial property, exclusive rights, absolute rights.

АНОТАЦІЯ

У статті акцентовано увагу, що сучасні дослідження особливостей майнових прав на результати інтелектуальної діяльності у сфері промислової власності підтверджують необхідність детального розгляду властивостей цього об'єкта цивільних прав. Проаналізовано юридичну природу змісту майнових прав на об'єкти промислової власності з огляду на їх виключний і абсолютний характер. Досліджуються складові змісту виключних майнових прав. Проводиться аналіз права володіння, користування та розпорядження, на безтілесний об'єкт, установлюються їхня специфіка й особливості. Окрема увага приділяється співвідношенню правомочностей майнових прав на об'єкти промислової власності й змісту права власності.

Ключові слова: промислова власність, право власності, майнові права на об'єкти промислової власності, виключні права, абсолютні права.

Постановка проблеми. Як відомо, обов'язковою умовою існування й функціонування національної економіки постіндустріальних та індустріальних країн є активне використання високих технологій, упровадження їх у виробництво, а також формування власного ринку інтелектуальної власності. В усіх розвинених країнах світу промислова власність як частина інтелектуальної власності виконує роль стратегічного ресурсу в системі формування національного багатства й суттєво впливає на рівень її конкурентоспроможності.

На сьогодні промислова власність України є залежною від інноваційної діяльності інших країн світу. Незначні економічні зрушення в цій сфері мають періодичний характер, а отже, не мають значного впливу на економічний розвиток країни загалом.

Останні суспільно-політичні зрушення визначили проєвропейську орієнтацію України. Тому головним завданням нашої держави є формування сучасної європейської країни, основою якої повинна стати не сировиннозалежна, енерговитратна економіка, а економіка, спрямована на розвиток технологій і поглиблення знань, що стосуються інтелектуальної власності.

Специфіка майнових прав інтелектуальної власності загалом і у сфері промислової власності безпосередньо досліджувалось такими науковцями, як О.А. Підпригора, О.Д. Святоцький, А.П. Сергєєв, О.Н. Васильєва, Г.Ф. Шершеневич, І.І. Дахно, В.О. Потєхіна. Однак чимало аспектів цієї проблеми все ж залишилися невір-

шеними, а тому виникає потреба в їхньому подальшому дослідженні.

Метою статті є визначення особливостей майнових прав на об'єкти промислової власності й порівняльно-правовий аналіз змісту вищезазначеного об'єкта цивільних прав і правомочностей права власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У цивілістичній доктрині відсутня єдина точка зору стосовно переліку об'єктів інтелектуальної власності, які потрібно захищати до промислової власності. Так, І.І. Дахно зараховує до об'єктів промислової власності тільки ті результати інтелектуальної діяльності, які підпадають під захист патенту, тим самим отожднюючи промислову власність із патентним правом. О.А. Підпригора, О.Д. Святоцький до змісту промислової власності включають всі об'єкти патентного права, засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності, окрім комерційної таємниці [7, с. 152–172]. Є.О. Суханов узагалі стоїть на позиції неможливості існування промислової власності. Складовими інтелектуальної власності ним визнаються авторське право, суміжні права, патентне право, право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту [9, с. 628]. На думку О.П. Сергєєва, використання категорії «промислова власність» відходить на другий план. «Цей термін швидко виходить з ужитку й замінюється більш широким поняттям «інтелектуальна власність», у яке включається весь змістовий обсяг терміна «промислова власність» плюс авторське право та суміж-

ні права» [6, с. 15–16]. Більш удалою вважається позиція Ю.Є. Атаманової, яка до змісту промислової власності зараховує «патентне право, що регулює майнові, а також пов'язані з ними особисті немайнові відносини, що виникають у зв'язку зі створенням, використанням винаходів, корисних моделей і промислових зразків; інститут засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту та виробленої продукції, що стосується виключних прав на такі об'єкти, як фірмове найменування, товарний знак, знак обслуговування, зазначення походження товару; інститут охорони нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності, а саме: наукових відкриттів, комерційних таємниць, топографій інтегральних мікросхем, селекційних досягнень (сортів рослин і порід тварин)» [11, с. 25].

Об'єкт промислової власності являє собою результат інтелектуальної діяльності в науковій, технічній, комерційній сферах, який виражається в законодавчо закріпленій формі (винахід, корисна модель, промисловий зразок) і набув правової охорони. Але такий об'єкт позбавлений матеріально-речової форми, тобто належить до нематеріальних благ. Безперечно, важливою умовою існування результату інтелектуальної діяльності людини є закріплення такого результату в об'єктивованій формі, яка надає можливість сприймати й отримувати певну користь від використання кінцевим споживачем. Утім необхідно пам'ятати, що майнові права на об'єкти промислової власності існують незалежно від права власності на матеріальні носії, у яких розкривається зміст результату діяльності винахідника. Цей постулат знайшов відображення в ч. 1 ст. 419 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), де зазначено, що «право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одна від одного» [1]. Тому фактичне володіння носієм майнових прав інтелектуальної власності не надає підстав використовувати майнові права на сам об'єкт. Обороти речей, у яких утілюється зміст результату інтелектуальної діяльності, на відміну від самих речей, має похідне значення для майнових прав. Об'єкт інтелектуальної власності не може бути відчужений або присвоєний сам по собі, стосовно нього неможливо визначити юридичну долю. «Відповідні об'єкти не можуть бути залучені в цивільний оборот, оскільки останній не може бути побудований інакше, ніж на основі належності (у цей конкретний момент часу) певних об'єктів певним особам» [3, с. 12–13]. Тому об'єкти промислової власності не здатні брати участь у цивільному обороті. Місце таких об'єктів посідають майнові права, які опосередковано залучають результат інтелектуальної діяльності в обіг. Тому варто повністю погодитися з думкою В.А. Дозорцева про те, що майнове (виключне) право являє собою «юридичну форму відокремлення результату творчої діяльності людини й уведення цього результату в оборот» [3, с. 49].

Перелік майнових прав інтелектуальної власності закріплений у ст. 424 ЦК України. Відповідно до цієї статті, до майнових прав належать такі: право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, у тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, установлені законом [1]. Такий перелік має загальний характер і конкретизується стосовно кожного інституту інтелектуальної власності. Так, у ст. ст. 464, 474, 487, 490, 495, 503, 506 ЦК України відображено майнові права промислової власності. Якщо

звернутися до змісту цих статей, то можна дійти висновку про дублювання положень ст. 424 ЦК України, за винятком тих майнових прав, які пов'язані з особливостями деяких об'єктів промислової власності (комерційне найменування, географічне зазначення походження товару).

Головною особливістю майнових прав на об'єкти промислової власності є їх виключність. Як зазначає О.П. Сергеев, «... виключний характер суб'єктивного авторського права полягає в тому, що лише сам володілець авторського права (або іншого права інтелектуальної власності) може вирішувати питання про реалізацію авторських правомочностей, насамперед тих, що стосуються використання твору» [8, с. 192]. Тому тільки суб'єкт права, тобто винахідник, або його правонаступник може вирішувати питання стосовно використання результату інтелектуальної діяльності, і ніхто інший без його дозволу цього робити не вправі. Отже, закріплення майнового права за певним суб'єктом підкреслює його особливий статус. Для об'єктів промислової власності характерно, що майнові права виникають у винахідника після отримання правостановлювального документа. Така необхідність пов'язана з особливостями об'єктів промислової власності. На відміну від авторського права, у якому зовнішня форма вираження об'єкта правової охорони відображає сутність творчої діяльності автора, для промислової власності характерно акцентування уваги саме на внутрішній складовій результаті інтелектуальної діяльності, бо цінність об'єктів промислової власності розкривається саме у змістовій частині рішень, до яких самостійно дійшов винахідник. Винятком становлять комерційне найменування та комерційна таємниця, реалізація майнових прав на які не потребується проходження реєстраційної процедури. В.А. Дозорцев підкреслює, що «виключність полягає не в тому, що право належить виключно одній особі, а в тому, що воно закріплюється виключно за особою, визначеною законом» [3, с. 66]. Саме після цього особа наділяється юридичною самостійністю щодо реалізації прав на результат інтелектуальної діяльності на власний розсуд з обов'язковим дотриманням вимог про непорушення публічного порядку та прихильності принципам гуманності й моралі. Водночас усі інші особи, які не є правоволодільцями, позбавляються права використання об'єкта промислової власності без спеціального дозволу особи, визначеної у правостановлювальному документі. «Майнові відносини у сфері інтелектуальної власності є виключними. Виключний характер цих відносин зумовлюється абсолютними правами суб'єкта інтелектуальної власності. Це означає, що будь-яка третя особа може використати об'єкт права інтелектуальної власності лише за дозволом суб'єкта цього права (за винятком випадків, установлених чинним законодавством). Право на використання об'єкта інтелектуальної власності належить виключно володільцю цього права (за чинним законодавством України про інтелектуальну власність – власнику правоохоронного документа)» [6, с. 18].

Аналізуючи виключний характер майнових прав на об'єкти промислової власності, можна дійти висновку, що останні є різновидом абсолютних прав. Як зазначає В.О. Калятин, «... виключність є іншою стороною їхнього абсолютного характеру» [5, с. 8]. Абсолютний характер виключних майнових прав встановлює монополію правоволодільца щодо невизначеного кола осіб. На думку І.І. Ващинця, «... виключні права за своєю юридичною природою тотожні абсолютним правам: із відповідним правом співвідноситься обов'язок усіх третіх осіб утриму-

ватися від дій, що не узгоджуються з ним; обов'язки пасивних суб'єктів мають форму заборони; порушення права може бути здійснене з боку будь-якої особи; позов для захисту може бути спрямовано проти кожної особи, котра порушила право; право виникає незалежно від волі пасивних суб'єктів» [14, с. 176]. Уповноважена особа наділяється можливістю задовольняти власний інтерес шляхом безпосереднього вчинення активних дій щодо об'єкта. Право виникає в особи незалежно від волі пасивних суб'єктів, тоді як порушення виключних майнових прав може виникнути з боку будь-якої особи. Тому здійснення абсолютних прав забезпечується пасивною поведінкою невизначеного кола осіб, яка має форму заборони. Саме пасивність, що полягає в утриманні від будь-яких дій, направлених на посягання на об'єкт, наділяє уповноважену особу потенціалом для реалізації власних суб'єктивних прав. У контексті виключності майнових прав слушною є думка О.С. Анкіна, який пропонує розглядати категорію використання об'єкта виключного права із позитивної сторони як певні дії, що здійснюються власником виключного права з об'єктом свого права, а також з негативної сторони – як дії, заборонені до вчинення особам, що не володіють відповідним правом [12, с. 122]. Виключні майнові права як абсолютні є легальною монополією правоволодільца на вчинення стосовно об'єкта промислової власності комплексу правомочностей протягом установленого законом строку. Праву винахідника кореспондує обов'язок невизначеного кола осіб. У разі недотримання свого обов'язку третіми особами за правоволодільцем залишається право вчиняти дії, направлені на забезпечення захисту результату його інтелектуальної діяльності шляхом застосування до порушників особливих заходів, передбачених законом.

Водночас у сучасній цивілістичній доктрині можна зустріти дещо іншу позицію стосовно характеристики майнових прав інтелектуальної власності. Так, О.І. Харитонова, класифікуючи цивільні правовідносини у сфері інтелектуальної власності, наголошує на тому, що «в абсолютних правовідносинах носієві абсолютного права протистоїть невизначена кількість зобов'язаних осіб. Прикладом можуть бути правовідносини інтелектуальної власності, де праву власника (творця) відповідає обов'язок усіх і кожного не перешкоджати йому в здійсненні його повноважень. У відносних правовідносинах уповноваженому суб'єктові (кредитору) протистоїть одна або кілька конкретно визначених зобов'язаних осіб (боржників). Нерідко в таких правовідносинах їхні суб'єкти мають одночасно і права, й обов'язки один щодо одного, виступаючи і як кредитор, і як боржник. Наприклад, така ситуація має місце в ліцензійному договорі» [13, с. 73]. Зрозуміло, що при залученні виключних майнових прав як предмета тих чи інших договірних конструкцій, вони не втрачають свого абсолютного характеру щодо всіх інших осіб, які не є контрагентами договірних правовідносин. У своїй монографії О.І. Харитонова дещо доповнює свою позицію стосовно виключних майнових прав, підкреслюючи можливість залучення останніх як до абсолютних прав, так і до таких, що мають зобов'язальний характер у правовідносинах, пов'язаних із передаванням цих прав від автора іншій особі. Але у другому випадку йдеться не про «право інтелектуальної власності», а про «правовідносини щодо реалізації права інтелектуальної власності, які є суміжним із правовідносинами інтелектуальної власності» [10, с. 228]. Виникнення договірних відносин ніяким чином не впливає на абсолютність суб'єктивних прав уповноваженої особи-правоволодільца.

Зменшення чи збільшення обсягу виключних майнових прав, зміна суб'єкта ніяк не впливає на обов'язок зобов'язаної сторони, який полягає в утриманні невизначеного кола осіб від порушення суб'єктивних прав.

Майновим правам на об'єкти промислової власності як суб'єктивним правам притаманний власний зміст, який наділяє його власника юридичними можливостями та розкриває внутрішню сутність можливої поведінки особи. Здатність власника суб'єктивного права вчиняти певні дії або вимагати їх від інших учасників є нічим іншим як правомочностями.

Відповідно до загальнотеоретичного підходу, що панує в цивілістиці, суб'єктивне право складається із трьох правомочностей, а саме:

- правомочність на власні дії, яка розкривається у можливості здійснювати суб'єктом фактичні та юридичні дії, направлені на задоволення своїх інтересів;
- правомочність вимоги, або «право на чужі дії», що наділяє суб'єкта можливістю вимагати від зобов'язаних осіб здійснення певних дій чи утримання від них;
- правомочність на захист як можливість уповноваженої особи реалізувати заходи захисту порушеного або оспорюваного права.

Не виникає ніякого сумніву, що майновим правам на об'єкти промислової власності притаманна вся вищезазначена тріада правомочностей. Так, винахідник має можливість реалізувати власний інтерес через учинення дій, направлених на об'єкт його інтелектуальної діяльності. Також він наділений здатністю вимагати від всіх інших осіб не порушувати його майнові права. У випадку виникнення несанкціонованої експлуатації об'єкта промислової власності винахідник у встановленому законом порядку може реалізувати право на захист, тим самим зупинити неправомірне використання його інтелектуального надбання. Тільки те право, яке наділено примусовою силою, може виконувати поставлені перед ним завдання.

Панівне становище для майнових прав на безтілесний об'єкт займає саме правомочність на власні дії, яка наділяє правоволодільца самостійністю в питанні використання результату інтелектуальної діяльності. Тому необхідність аналізу змісту права на власну поведінку є важливим для встановлення особливостей майнових прав на об'єкти промислової власності.

Розглядаючи зміст майнових прав на об'єкти промислової власності скрізь призму правомочностей, можна дійти висновку про певне функціональне співвідношення із правомочностями власника в праві власності на річ із деяким уточненням та аналізом особливостей, що притаманні саме майновим правам на нематеріальний об'єкт. Відповідно до ч. 1 ст. 317 ЦК України, «власникові належать права володіння, користування та розпорядження своїм майном» [1]. За своїм характером право власності, як і майнові права на об'єкт промислової власності, є абсолютним. Зміст вищезазначених правовідносин становить право власника на власні дії, які виражаються у формі володіння, користування й розпорядження. Автоматично із виникненням цих прав у необмеженого кола осіб виникає обов'язок утримуватись від посягання на правомочності власника майна. Що ж стосується об'єктів промислової власності, то, маючи нематеріальну природу, відповідно до панівного цивілістичного підходу, вони наділені виключно правомочностями використання та розпорядження. «Нематеріальний об'єкт ніяким чином не обмежений у просторі, тому «володіння» над ним існувати не може» [3, с. 37]. Схожу позицію від-

стоює І.О. Зенін, який зазначає, що «правомочність володіння – це суто речова правомочність. Стосовно ж прав на результати інтелектуальної творчості можна говорити про певну присвоєність, належність сукупності наукових і технічних категорій або художніх образів» [4, с. 205].

Не виникає сумніву, що для об'єктів промислової власності поняття «володіння» не може бути прирівнено до володіння майном як об'єктом, що наділений просторовими та фізичними властивостями. Процес обміну безтілесними об'єктами апіорі не позбавляє суб'єкта можливості продовжувати «утримувати» весь обсяг переданої інформації. Тим більше, така особа при отриманні відомостей стосовно того чи іншого результату інтелектуальної діяльності акумулює й подвоює свої знання за рахунок приєднання нової інформації до вже наявної. До того ж необхідно пам'ятати, що до одного технічного результату можуть дійти кілька винахідників, що влучно підтверджується афоризмом Йоганна Вольфганга фон Гете: «Що носить в повітрі й чого вимагає час, то може виникнути водночас у ста головах без усякого запозичення».

Також серед об'єктів промислової власності на окрему увагу заслуговує комерційна таємниця. Відповідно до ч. 1 ст. 505 ЦК України, «комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію» [1]. Саме для такого технічного рішення є характерним фактичне володіння, яке повністю концентрується в руках автора. Без цього контролю неможливе отримання комерційної вигоди від використання ноу-хау. Забезпечення конфіденційності інформації дає її власникові змогу збільшити доходи, уникнути невиправданих витрат, зберегти становище на ринку товарів, робіт і послуг. Тобто, секретність комерційної таємниці забезпечує монополію легального володіння як самого автора, так і уповноваженої особи.

У межах теоретичного підходу, за якого виключається можливість існування «володіння» як окремої категорії для майнових прав на об'єкти промислової власності, не враховується той факт, що суб'єктивні права не можуть бути безсуб'єктивними. Будь-яке майнове право на винахід не може існувати окремо від управомоченої особи. Право мати статус «правоволодільца» особі надає відповідний правостановлювальний документ. Відповідно до нього, особа наділяється можливістю легального володіння, що відкриває перед нею законні підстави використання інтелектуального продукту. Зрозуміло, що здійснювати дії з об'єктом промислової власності може будь-яка особа, яка отримала відомості про нього, але таке похідне володіння не буде легальним. Лише управомочена особа наділена правом легального володіння об'єктом, і тільки вона може здійснювати й вимагати його забезпечення.

Отже, поняття «володіння» в межах промислової власності має дещо інше змістове наповнення, на відміну від володіння на учречуєний предмет. У зв'язку з нематеріальною природою об'єктів промислової власності «володіння» об'єктивно не наділене тим фундаментом, на який спирається право власності. Проте повне виключення цієї категорії зі змісту промислової власності неможливе. Саме легальне володіння є першим і обов'язковим щаблем у

здійсненні правомочності використання та розпорядження.

Наступною правомочністю, яка притаманна всім продуктам інтелектуальної діяльності, включаючи й промислову власність, є право використання. Аналізуючи співвідношення категорій «використання» та «користування», можна дійти висновку про принципову відмінність між ними. Користування передбачає отримання корисних властивостей із речі внаслідок її експлуатації. Використання, у свою чергу, має більш складну структуру. Так, наприклад, відповідно до ст. 20 Закону України «Про охорону промислових зразків», під використанням розуміється «... виготовлення продукту із застосуванням запатентованого промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот, або зберігання такого продукту в зазначених цілях» [2]. Способи використання окремих об'єктів промислової власності мають різний характер, але всі вони направлені на надання бажаної форми результату творчої й інтелектуальної діяльності. Це призводить до введення вже в учречуєній формі інтелектуального продукту в цивільний оборот і як наслідок отримання управомоченою особою бажаної комерційної вигоди. Використання виконує роль розпорядження з більш деталізованим спектром можливостей визначення юридичної долі об'єктів промислової власності. Але таке розпорядження стосується виключно результату інтелектуальної діяльності. Що ж стосується виключних майнових прав на винахід, корисну модель або інший об'єкт промислової власності, то правоволоділець здійснює саме правомочність користування, тобто отримання бажаного ефекту шляхом використання інтелектуального продукту. Простіше кажучи, уповноважена особа здійснює користування майновими правами через використання об'єкта цих прав.

Наявність певного взаємозв'язку між правомочностями у сфері промислової власності не надає можливості їх отожднювати. У процесі використання правоволоділець наділяє свою «ідею» зовнішньою формою, перетворюючи своє творче, інтелектуальне надбання в продукт. Після цього він може отримати вигоду шляхом уведення такого продукту в цивільний оборот, тобто здійснити розпорядження учречуєною формою результату творчої діяльності. Водночас розпорядження як правомочність притаманне саме майновим правам, існує окремо від використання й направлене на отримання вигоди шляхом реалізації виключних майнових прав. Для здійснення правомочності розпорядження уповноваженій особі необхідна взаємодія з іншими особами у формі укладання договорів, здійснення односторонніх правочинів, у результаті чого виникає перехід майнових прав. Але, на відміну від права власності, для промислової власності характерним є те, що правоволоділець може здійснювати розпорядження щодо широкого кола осіб з одночасною можливістю збереження за собою майнових прав.

Зазначене дає змогу зробити такі висновки. По-перше, варто зазначити, що пріоритетне значення має змістове наповнення інтелектуального продукту, що орієнтує правоволодільца на закріплення своїх прав у документарній формі, забезпечуючи його легальною монополією. Усунення сторонніх осіб від безпідставного використання об'єкта встановлює за майновими правами ознаку виключності. Отже, уповноважена особа наділяється привілейованою здатністю здійснювати дії, направлені на реалізацію закріплених за нею прав. Забезпечення використання на підставі пасивної поведінки невизначеного кола осіб підтверджує

абсолютний характер майнових прав на об'єкти промислової власності.

По-друге, з огляду на зміст важливою є специфічна сутність правомочностей, які як окремо, так і в сукупності розкривають багатогранність і різноплановість цього інституту. Незважаючи на зовнішню схожість зі змістом права власності, правомочності, які притаманні промисловій власності, направлені на захист безтілесного об'єкта, а тому мають свої, нетипові особливості. Правоволоділець, на протидію всім іншим особам, наділяється правом легального володіння. І, незважаючи на потенційну можливість заволодіння з боку інших осіб, тільки він утримує майнові права на законних підставах. Право користування також має свої особливості, і, на відміну від «користування» у праві власності, реалізується через конструкцію «користування через використання». Що ж стосується розпорядження, то ця правомочність наділена подвійною природою. З одного боку, її сутність розкривається у «використанні» як можливості вирішувати юридичну долю уречевленого інтелектуального продукту, а з іншого – як здатність правоволодільца здійснювати передавання виключних майнових прав на результат інтелектуальної діяльності.

Отже, майнові права на об'єкти промислової власності мають особливу юридичну природу. Вони наділені складною теоретичною структурою, змістом якої є суб'єктивні права на результати інтелектуальної діяльності у сфері промислової власності.

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV (зі змінами) // Голос України. – 2003. – № 45.
2. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. №3688-XII // Сайт «Законодавство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3688-12/print1440928180830147>.
3. Дозорцев В.А. Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации : сборник статей / В.А. Дозорцев ; Исслед. центр частного права. – М. : Статут, 2005. – 416 с.
4. Зенин И.А. Гражданское право : [учебник для вузов] / И.А. Зенин. – 14-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2011. – 663 с.
5. Калятин В.О. Интеллектуальная собственность (исключительные права) : [учебник] / В.О. Калятин. – М. : Норма – Инфра-М, 2000. – 450 с.
6. Меггс П.Б. Интеллектуальная собственность / П.Б. Меггс, А.П. Сергеев. – М. : Юрист, 2000. – 400 с.
7. Право інтелектуальної власності / за ред. О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 672 с.
8. Сергеев А.П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации : [учебник] / А.П. Сергеев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : ООО «ТК Велбн», 2003. – 752 с.
9. Гражданское право : [учебник] : в 2 т. / отв. ред. Е.А. Суханов. – М. : БЕК, 2000. – Т. 1. – 2000. – 704 с.
10. Харитонов О.І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності : [монографія] / О.І. Харитонов. – Одеса : Фенікс, 2011. – 346 с.
11. Атаманова Ю.Є. Права промислової власності як форма участі в господарських товариствах : дис. ... канд. юрид. наук / Ю.Є. Атаманова. – Х. : Б. в., 2003. – 211 с.
12. Аникин А.С. Содержание и осуществление исключительных прав : дисс. ... канд. юрид. наук / А.С. Аникин. – М., 2008. – 239 с.
13. Харитонов О.І. Поняття та види цивільних правовідносин інтелектуальної власності / О.І. Харитонов // Право України. – 2011. – № 3. – С. 66–77.
14. Вашинець І.І. Деякі питання юридичної природи виключних авторських прав / І.І. Вашинець // Часопис Київського університету права. – 2008. – № 2. – С. 174–178.